

II ZLW ds. tworzenia PZO dla obszaru Natura 2000 Dolina Kamiennej PLH260019

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W KIELCACH

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

GENERALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W KIELCACH

Unia Europejska
Fundusz Spójności

II spotkanie ZLW ds. tworzenia PZO dla obszaru Natura 2000 Dolina Kamiennej PLH260019

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W KIELCACH

Fundusze Europejskie
Infrastruktura i Środowisko

GENERALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W KIELCACH

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Informacje dotyczące zagrożeń, celów działań ochronnych i propozycji działań ochronnych pochodzą z ekspertyzy przyrodniczej sporządzonej na potrzeby opracowania PZO dla obszaru Natura 2000 Dolina Kamiennej, obejmującej tereny położone poza terenami będącymi w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

Przedmioty ochrony objęte opracowaniem – siedliska przyrodnicze

Kod	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha]	Ocena ogólna
3130	Brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z <i>Littorelletea</i> , <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>	Nie stwierdzono siedliska w obszarze w trakcie prowadzonych badań terenowych w 2018-2020 r.	
3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i> , <i>Potamion</i>	3,47	B
3260	Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosienniczników <i>Ranunculion fluitantis</i>	W trakcie przeprowadzonych w latach 2018-2020 badań terenowych nie stwierdzono siedliska, które kwalifikowało by się jako siedlisko przyrodnicze 3260.	
5130	Formacje z jałowcem pospolitym <i>Juniperus communis</i> na wrzosowiskach lub wapiennych murawach	Nie stwierdzono siedliska w obszarze w trakcie prowadzonych badań terenowych w 2018-2020 r.	
6210	Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenio septentrionalis-Festucion pallentis</i>)	0,69	C
6410	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	35,88	C

Przedmioty ochrony objęte opracowaniem – siedliska przyrodnicze c.d.

Kod	Nazwa siedliska	Pokrycie [ha]	Ocena ogólna
6430	Ziolorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziolorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)	Nie stwierdzono siedliska w obszarze w trakcie prowadzonych badań terenowych w 2018-2020 r.	
6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	307,54	B
8310	Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania		B
9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	88,63	B
*91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródliskowe)	22,57	C
91F0	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>FicarioUlmetum</i>)	Nie stwierdzono siedliska w obszarze w trakcie prowadzonych badań terenowych w 2018-2020 r.	

Przedmioty ochrony objęte opracowaniem – gatunki zwierząt

Kod	Nazwa gatunku	Liczba stanowisk	Ocena ogólna
1037	Trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>	7	B
1060	Czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	5	B
6177	Modraszek telejus <i>Maculinea (Phengaris) teleius</i>	3	B
1166	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	3	B
1188	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	14	B
1324	Nocek duży <i>Myotis myotis</i>	1	C

Zagrożenia

- Zagrożenia to czynniki, które odpowiadają za oceny niezadowalającą „U1” lub złą „U2” dla poszczególnych parametrów i wskaźników stanu ochrony
Skala ocen stanu zachowania: FV (właściwy), U1 (niezadowalający), U2 (zły)
- Zagrożenia rozpatrywane i opisywane są z pozycji przedmiotów ochrony
- Zagrożenia mogą być wykorzystane we wszystkich postępowaniach ocenowych dotyczących planów i przedsięwzięć w obszarze lub jego sąsiedztwie

Cele muszą być:

- a) **indywidualnie** określone dla danego obszaru, tj. ustalone na poziomie obszaru;
- b) **kompleksowe**, tj. obejmujące wszystkie gatunki i typy siedlisk będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty na mocy dyrektywy siedliskowej, które występują w obszarze Natura 2000;
- c) **indywidualnie określone dla przedmiotu ochrony**, tj., jasno wskazywać konkretny typ siedliska lub gatunek na danym obszarze;
- d) **indywidualnie określone pod kątem pożądanego stanu ochrony**, tj. wyraźnie określające stan, jaki typ siedliska i gatunki na danym obszarze mają osiągnąć: pożądaný stan musi być:
 - ilościowy i mierzalny (cele ilościowe, które mogą być uzupełnione celami jakościowymi, takimi jak opis właściwego stanu siedliska lub struktury populacji), jak również raportowalny (umożliwiający monitorowanie);
 - realistyczny (uwzględniający rozsądne ramy czasowe i nakłady), spójny (umożliwiający zastosowanie takich samych atrybutów i wskaźników dla przedmiotów ochrony w różnych obszarach);
 - kompleksowy (atrybuty i cele powinny obejmować specyfikę danego przedmiotu ochrony i umożliwiać opisanie jego stanu ochrony jako właściwy lub niewłaściwy);
 - precyzyjne w odniesieniu do „utrzymania” lub „odtworzenia” stanu ochrony przedmiotu ochrony;
 - odpowiadać ekologicznym wymaganiom dotyczącym typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I oraz gatunków wymienionych w załączniku II występujących w tych obszarach;
 - odzwierciedlać znaczenie obszaru dla zachowania lub odtworzenia, we właściwym stanie ochrony, typów siedlisk i gatunków.

Cele działań ochronnych zostaną uszczegółowione na etapie projektu zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Kamiennej. Zapoznanie się z nimi będzie możliwe na etapie prowadzonych konsultacji społecznych do gotowego projektu planu zadań ochronnych.

Działania ochronne

- proste i zrozumiałe
- możliwe do osiągnięcia
- osadzone w perspektywie 10 lat

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

Zagrożenia, cele i działania ochronne przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 **Dolina Kamiennej PLH260019** *- propozycje zapisów do PZO*

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

Zagrożenia, cele, działania ochronne – siedlisko 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion, Potamion*

3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z
Nympheion, Potamion (Fot. J. Starus)

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W KIELCACH

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>	<p>H01 Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych)</p> <p>K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja</p> <p>K02.03 Eutrofizacja (naturalna)</p> <p>J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska</p> <p>K01.02 Zamulenie</p> <p>K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja)</p>	<p>J02.01 Zасыpywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie</p> <p>J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie</p> <p>K01.02 Zamulenie</p> <p>K02.02 Nagromadzenie materii organicznej</p>	<p>H01 – zanieczyszczenia mają wpływ na barwę i przezroczystość wód, co prowadzi do zmian w strukturze roślinności – wypieranie gatunków preferujących wody czyste, masowe pojawy gatunków znoszących zanieczyszczenia wód, np. rogatka sztywnego <i>Ceratophyllum demersum</i>;</p> <p>J02.01 – niekorzystne zmiany w obrębie struktury i funkcji siedliska na skutek obniżenia poziomu lustra wód gruntowych (przesuszenie lub wyschnięcie siedliska);</p> <p>J03.01 – mała powierzchnia siedliska; niska różnorodność fitocenotyczna zbiorowiska oraz obecność gatunków wskazujących na degenerację siedliska;</p> <p>J02.05 – zmiany gospodarowania wodami - melioracje okolicznych terenów;</p> <p>K01.02 – zamulenie powoduje wypływanie zbiornika i jego zarastanie;</p> <p>K02 – zarastanie siedliska manną jadalną <i>Glyceria fluitans</i> i trzcina pospolitą <i>Phragmites australis</i>;</p> <p>K02.01 – zmiany sukcesyjne mogą doprowadzić do stopniowego zmniejszania się powierzchni zbiornika, a tym samym siedliska;</p> <p>K02.02 – sukcesywne zmniejszanie się powierzchni zbiornika w wyniku rozrostu szuwaru i wypływanie misy zbiornika z powodu naturalnych procesów ekologicznych;</p> <p>K02.03 - dopływ dużych ilości pierwiastków biogenych: azotu i fosforu prowadzi do masowych zakwitów fitoplanktonu. Zakwity te zmniejszają przezroczystość wody i eliminują roślinność zanurzoną.</p>

Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
<p>3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i>, <i>Potamion</i></p>	<p>U1</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Utrzymanie siedliska na powierzchni 3,47 ha. ➤ Zachowanie siedliska istniejącego oraz przywrócenie właściwego stanu zachowania. ➤ Zapobieganie zarastaniu brzegów zbiornika (4 płaty). ➤ Przeciwdziałanie zamuleniu siedliska poprzez wykonywanie odpowiednich zabiegów (6 płatów) 	<p>w perspektywie 10 lat.</p>

Przedmiot ochrony	Działania ochronne
3150 Starorzeczca i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>	Działania związane z ochroną czynną
	Odmulanie około 30% danego zbiornika – za każdym razem na innej powierzchni. Wybrane ze zbiornika namuły wywieść lub rozplantować na przyległych działkach poza siedliskami przyrodniczymi. Po odmuleniu całości zbiornika dopuszcza się możliwość zmniejszenia częstotliwości niniejszego zabiegu. Raz na 3 lata w okresie jesiennym.
	Ograniczenie ekspansji roślinności szuwarowej. Ręczne usuwanie trzciny i innych wysokich roślin ziemnowodnych na około 25% powierzchni z wywiezieniem biomasy.
	Działania związane z monitoringiem stanu oraz monitoringiem realizacji celów
Ocena stanu zachowania przedmiotu ochrony zgodnie z metodyką przyjętą do celów monitoringu i ocena realizacji założonych celów.	

Zagrożenia, cele, działania ochronne – siedlisko **6210** Murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenio septentrionalis-Festucion pallentis*)

Siedlisko 6210 murawy kserotermiczne (*Festuco-Brometea* i ciepłolubne murawy z *Asplenio septentrionalis Festucion pallentis*)
(Fot. A. Chmaruk)

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i>) i ciepłolubne murawy z <i>Asplenio septentrionalis-Festucion pallentis</i>)	A03.03 Zaniechanie/brak koszenia A04.03 Zarzucenie pasterstwa, brak wypasu I01 Obce gatunki inwazyjne I02 Problematiczne gatunki rodzime J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) – ekspansja krzewów i podrostu drzew	A11 Inne rodzaje praktyk rolniczych I02 Problematiczne gatunki rodzime	A03.03 - zaprzestanie użytkowania sprawia, że murawy ulegają degradacji, objawiającej się pogorszeniem struktury, składu gatunkowego siedliska oraz wkraczaniem krzewów i nalotu drzew oraz eliminacją gatunków światłolubnych; A04.03 - zarzucenie ekstensywnej gospodarki pasterskiej prowadzi do przemian sukcesyjnych, głównie w kierunku bardziej mezofilnych zbiorowisk murawowych oraz zbiorowisk zaroślowych; A11 – brak działań ochronnych lub wykonywanie działań w niewłaściwy sposób (nieodpowiednie terminy koszenia, brak zbioru skoszonej runi, nieproporcjonalnie dobrana obsada zwierząt) mogą doprowadzić do: obniżenia bioróżnorodności muraw, eutrofizacji siedliska, mechanicznego niszczenia szaty roślinnej; I01 – zmiany naturalnego składu gatunkowego zbiorowiska na skutek wkraczania nawłoci późnej <i>Solidago gigantea</i> ; I02 – rozprzestrzenianie taksonów ekspansywnych m.in. kostrzewy czerwonej <i>Festuca rubra</i> , kłosownicy pierzastej <i>Brachypodium pinnatum</i> jest przyczyną wypierania światłożądnych gatunków typowych dla muraw kserotermicznych; J03.01 - mała powierzchnia siedliska; niski udział gatunków charakterystycznych; K02.01 – zaniechanie użytkowania kośno-pastwiskowego powoduje sukcesje krzewów i drzew. Na skutek rozwoju roślinności leśnej i zaroślowej zmienia się skład gatunkowy muraw, zanikają rośliny charakterystyczne dla tego siedliska.

Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
<p>6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenio septentrionalis-Festucion pallentis</i>)</p>	U2	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Utrzymanie siedliska na powierzchni 0,69 ha. ➤ Poprawa stanu siedliska, podniesienie stanu zachowania siedliska z U2 na co najmniej U1. ➤ Utrzymanie udziału drzew i krzewów na poziomie nieprzekraczającym 10% w poszczególnych płatach siedliska (4 płaty). ➤ Niedopuszczanie do rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych poprzez regularne wykonywanie zabiegów ochronnych (4 płaty). 	w perspektywie 10 lat.

Przedmiot ochrony	Działania ochronne
6210 Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i> i ciepłolubne murawy z <i>Asplenio septentrionalis-Festucion pallentis</i>)	Działania związane z ochroną czynną
	Zachowanie siedliska przyrodniczego stanowiącego przedmiot ochrony poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe. (Działanie obligatoryjne)
	Wycinanie drzew i krzewów. Wycinka przy lub poniżej szyi korzeniowej. Sukcesywnie po ok. 30% powierzchni na rok, na najbardziej zarośniętych powierzchniach siedliska. Usunięcie powstałej biomasy z miejsca zabiegu. (Działanie fakultatywne)
	Wypas – wskazane owce, kozy obsada pomiędzy 0,3-1 DJP/ha z wykoszeniem niedojadów (raz w roku lub raz na 2 lata). Skoszoną biomasę należy usuwać z powierzchni tuż po wykonanym zabiegu (w czasie nie dłuższym niż dwa tygodnie od pokosu). (Działanie fakultatywne)
	Koszenie - zabieg koszenia przeprowadzać od środka na zewnątrz powierzchni. W przypadku powierzchni większych niż 0,5 ha pozostawienie fragmentów nieskoszonych 15-20% powierzchni działki rolnej (co roku inne fragmenty nieskoszone). Obowiązek zebrania i usunięcia skoszonej biomasy (w tym zakaz pozostawiania rozdrobnionej biomasy) w terminie do 2 tygodni po pokosie siano powinno zostać usunięte z działki rolnej lub ułożone w przyzmy, stogi lub brogi. (Działanie fakultatywne)
	Usuwanie obcych gatunków inwazyjnych. Zaleca się usuwanie nawłoci późnej <i>Solidago gigantea</i> poprzez regularne koszenie minimum dwa razy do roku. W przypadku początkowych faz ekspansji skuteczne jest również wrywanie lub wykopywanie osobników nawłoci. Przy dużym zagęszczeniu nalotu dopuszcza się również użycia środków chemicznych na liście. (Działanie fakultatywne)
	Działania związane z monitoringiem stanu oraz monitoringiem realizacji celów
	Ocena stanu zachowania przedmiotu ochrony zgodnie z metodyką przyjętą do celów monitoringu i ocena realizacji założonych celów.

Zagrożenia, cele, działania ochronne – siedlisko 6410

Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)

Płat zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych z kosańcem syberyjskim *Iris sibirica*
(Fot. J. Starus)

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	G05.07 Niewłaściwie realizowane działania I01 Obce gatunki inwazyjne ochronne lub ich brak I02 Problematiczne gatunki rodzime J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	A03.03 Zaniechanie/brak koszenia A04.03 Zarzucenie pasterstwa, brak wypasu I02 Problematiczne gatunki rodzime J02.01 Melioracje i osuszanie ogólnie K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) K02.02 Nagromadzenie materii organicznej	A03.03 - zarzucenie brak koszenia spowoduje rozpoczęcie procesu sukcesji w kierunku zarośli, co doprowadzi do zmiany i zubożenia składu gatunkowego; A04.03 - zarzucenie pasterstwa, brak wypasu spowoduje rozpoczęcie procesu sukcesji w kierunku zarośli, co doprowadzi do ubożenia składu gatunkowego; G05.07 – niewłaściwe, zbyt wczesne koszenie i dwa razy do roku; I01 – zmiany naturalnego składu gatunkowego zbiorowiska na skutek wkraczania nawłoci późnej <i>Solidago gigantea</i> ; I02 - wkraczanie gatunków ekspansywnych roślin zielnych, m.in. wiązówki błotnej <i>Filipendula ulmaria</i> , knieci błotnej <i>Caltha palustris</i> , śmiałka darniowego <i>Deschampsia caespitosa</i> , ostrożeńca polnego <i>Cirsium arvense</i> . Ekspansja gatunków rodzimych może prowadzić do ujednoczenia składu gatunkowego płatów siedliska; J02.01 - fitocenozy te są wrażliwe na zmiany stosunków wodnych, szczególnie na osuszenie i zwiększenie ruchu wody w glebie; J03.01 – niski udział gatunków charakterystycznych; K02.01- porzucenie tradycyjnego sposobu użytkowania, powodujące zarastanie krzewami lub dominację ekspansywnych gatunków. Wiąże się to z zanikaniem licznych gatunków charakterystycznych oraz zaburzeniem struktury zbiorowisk i ich przekształceniem w inne typy zbiorowisk; K02.02 - nagromadzenie materii organicznej (wojłoku) skutkuje zmianą warunków siedliskowych.

Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
<p>6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)</p>	<p>U2</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Utrzymanie siedliska na powierzchni 35,88 ha; ➤ Poprawa stanu siedliska, podniesienie stanu zachowania siedliska z U2 na co najmniej U1. ➤ Poprawa stanu zachowania siedliska poprzez regularne wykonywanie zabiegów ochrony czynnej (koszenie wraz z wywiezieniem biomasy). ➤ Niedopuszczanie do rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych, m.in. nawłoci późnej <i>Solidago gigantea</i> poprzez regularne wykonywanie zabiegów ochronnych (3 płaty). 	<p>w perspektywie 10 lat .</p>

Przedmiot ochrony	Działania ochronne
6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>)	Działania związane z ochroną czynną
	Zachowanie siedliska przyrodniczego poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe. (Działanie obligatoryjne)
	Koszenie z wywiezieniem biomasy – zabieg koszenia przeprowadzać ręcznie lub lekkim sprzętem od środka na zewnątrz powierzchni. Minimum 30% rocznie (optymalnie 50%) w każdym roku na innej powierzchni. Dopuszczalne jest koszenie 100% co 2 lata. Koszenie na wysokości 5-15 cm. Skoszoną biomasę należy usunąć z miejsca zabiegu. (Działanie fakultatywne)
	Wypas – wskazane zwierzęta gospodarskie (spasanie powierzchni obsadą do 1DJP/ha; dopuszcza się wypas - owce, kozy obsada pomiędzy 0,3-1 DJP/ha. Po zakończeniu wypasu wykosić niedojady. Skoszoną biomasę należy usuwać z powierzchni tuż po wykonanym zabiegu (w czasie nie dłuższym niż dwa tygodnie od pokosu). (Działanie fakultatywne)
	Usuwanie obcych gatunków inwazyjnych. Usuwanie nawłoci późnej <i>Solidago gigantea</i> poprzez regularne jej wykaszanie, minimum dwa razy do roku. W przypadku początkowych faz ekspansji skuteczne jest również wrywanie lub wykopywanie osobników nawłoci. Przy dużym zagęszczeniu nalotu dopuszcza się również użycia środków chemicznych na liście. (Działanie fakultatywne)
	Działania związane z monitoringiem stanu oraz monitoringiem realizacji celów
Ocena stanu zachowania przedmiotu ochrony zgodnie z metodyką przyjętą do celów monitoringu i ocena realizacji założonych celów.	

Zagrożenia, cele, działania ochronne – siedlisko 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)

Płat niżowej łąki świeżej (Fot. J. Starus)

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W KIELCACH

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

EMAS
Zweryfikowany system
zarządzania
środowiskowego
PL 0 26 002 100

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
<p>6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)</p>	<p>A02 Zmiana sposobu uprawy A03.01. Intensywne koszenie lub intensyfikacja I01. Obce gatunki inwazyjne I02. Problematiczne gatunki rodzime J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska K02.02 Nagromadzenie materii organicznej</p>	<p>A03.01. Intensywne koszenie lub intensyfikacja A03.03. Zaniechanie, brak koszenia K02.01. Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) K02.02 Nagromadzenie materii organicznej</p>	<p>A02 – porzucanie łąk w sąsiedztwie, zaorywanie sąsiednich działek; A03.01. - zbyt intensywne koszenie może doprowadzić do zubożenia składu gatunkowego; A03.03. - zaniechanie koszenia może doprowadzić do zarastania powierzchni siedliska przez krzewy i gromadzenia wojłoku; I01 - z gatunków inwazyjnych spotykano nawłóć późną <i>Solidago gigantea</i>. Ekspansja gatunków inwazyjnych wypiera gatunki charakterystyczne dla siedlisk; I02. - ekspansja gatunków rodzimych może prowadzić do ujednoczenia gatunkowego płatów siedliska. Z gatunków ekspansywnych obserwowano śmiałka darniowego <i>Deschampsia caespitosa</i>; J03.01 - mała ilość gatunków charakterystycznych, niezadowalający udział płatów dobrze zachowanych; K02.01. - zarastanie przez krzewy i podrost drzew; ubożenie składu gatunkowego. K02.02. -pozostawiona martwa materia organiczna. Obecność wojłoku powoduje zmiany warunków siedliskowych.</p>

Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
<p>6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)</p>	<p>U1</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Utrzymanie siedliska na powierzchni 307,54 ha. ➤ Poprawa stanu zachowania siedliska, podniesienie stanu zachowania siedliska poprzez regularne wykonywanie zabiegów ochrony czynnej (koszenie wraz z wywiezieniem biomasy). ➤ Niedopuszczenie do rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych poprzez regularne wykonywanie zabiegów ochronnych (12 płatów). 	<p>W perspektywie 10 lat</p>

Przedmiot ochrony	Działania ochronne
6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)	Działania związane z ochroną czynną
	Zachowanie siedliska przyrodniczego stanowiącego przedmiot ochrony poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe, pastwiskowe. (Działanie obligatoryjne)
	Koszenie - zabieg koszenia przeprowadzać od środka na zewnątrz powierzchni, sprzętem mechanicznym niepowodującym naruszenia wierzchniej warstwy gleby. Na powierzchniach powyżej 1 ha pozostawić ok 15-20% pow. nieskoszonej. Zalecane jest nawożenie do 60 kg N/ha/rok oraz wapnowanie. Usunięcie biomasy z miejsca wykonywania zabiegu. (Działanie fakultatywne)
	Wypas zwierzętami gospodarskimi prowadzony zamiast drugiego pokosu, spasanie powierzchni obsadą do 1 DJP/ha; Dopuszcza się wypas całoroczny przy obsadzie zwierząt od 0,5 do 1,0 DJP/ha. Po zakończeniu wypasu wykosić niedojady. Skoszoną biomasę należy usuwać z powierzchni tuż po wykonanym zabiegu (w czasie nie dłuższym niż dwa tygodnie od pokosu). (Działanie fakultatywne)
	Usuwanie gatunków inwazyjnych. Zaleca się usuwanie nawłoci późnej <i>Solidago gigantea</i> i przymiotna białego <i>Erigeron annuus</i> poprzez regularne koszenie minimum dwa razy do roku. W przypadku początkowych faz ekspansji skuteczne jest również wrywanie lub wykopywanie osobników nawłoci i przymiotna. Przy dużym zagęszczeniu nalotu dopuszcza się również użycia środków chemicznych na liście. (Działanie fakultatywne)
	Działania związane z monitoringiem stanu oraz monitoringiem realizacji celów
	Ocena stanu zachowania przedmiotu ochrony zgodnie z metodyką przyjętą do celów monitoringu i ocena realizacji założonych celów.

Zagrożenia, cele, działania ochronne – siedlisko 8310 Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
8310 Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania	G01.04.03 Rekreacyjna turystyka jaskiniowa G05.04 Wandalizm J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	L06 Tąpnięcia podziemne	G01.04.03 i G05.04 – niski stopień zabezpieczenia obiektu przed penetracją ludzką. Jaskinia prawdopodobnie odwiedzana przez turystów i mieszkańców Podgrodzia. Ze względu na niewielkie rozmiary obiektów brak wskazań do ich zabezpieczenia przed penetracją ludzi. L06 - potencjalne zawaly w antropogenicznych pustkach o niedużych rozmiarach lub jednym otworze mogą prowadzić do istotnego zmniejszenia ich powierzchni; J03.01 – w jaskiniach nie stwierdzono obecności nietoperzy.

Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
8310 Jaskinie nieudostępniowane do zwiedzania	U1	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Utrzymanie siedliska na 2 stanowiskach. ➤ Zachowanie siedliska istniejącego oraz przywrócenie właściwego stanu zachowania. 	W perspektywie 10 lat

Przedmiot ochrony	Działania ochronne
8310 Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania	Działania związane z ochroną czynną
	Zachowanie siedliska przyrodniczego stanowiącego przedmiot ochrony.
	Działania związane z monitoringiem stanu oraz monitoringiem realizacji celów
	Ocena stanu zachowania przedmiotu ochrony zgodnie z metodyką przyjętą do celów monitoringu i ocena realizacji założonych celów.

Zagrożenia, cele, działania ochronne – siedlisko 9170 Grąd
środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-
Carpinetum*)

Siedlisko 9170 grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum*) (Fot. A. Przemyski)

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	I01 Obce gatunki inwazyjne B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew	X Brak zagrożeń i nacisków	B02.04 - zbyt małe zasoby martwej materii organicznej oraz grubowymiarowego martwego drewna stojącego i leżącego, a w konsekwencji deficyt roślin i zwierząt związanych z mikrobiotopami starych i martwych drzew, a także rozkładającego się drewna; I01 - zmiany naturalnego składu gatunkowego zbiorowiska na skutek wkraczania gatunku inwazyjnego niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> , robinii akacjowej <i>Robinia pseudoacacia</i> , klonu jesionolistnego <i>Acer negundo</i> .

Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
<p>9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i>)</p>	U1	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Utrzymanie siedliska na powierzchni 88,63 ha. ➤ Zachowanie siedliska istniejącego oraz przywrócenie właściwego stanu zachowania. ➤ Niedopuszczanie do rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych poprzez regularne wykonywanie zabiegów ochronnych (10 płatów). ➤ Pozostawienie większej ilości martwego drewna (całych pni drzew) – osiągnięcie zasobów martwego drewna na poziomie >20 m³ /ha i martwe drewno wielkowymiarowe >5 szt./ha (6 płatów). 	W perspektywie 10 lat

Przedmiot ochrony	Działania ochronne
9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Działania związane z ochroną czynną
	Zachowanie siedliska przyrodniczego stanowiącego przedmiot ochrony. Zwiększenie udziału starych i zamierających drzew.
	Sukcesywne usuwanie gatunku inwazyjnego niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> z runa zielnego. Usuwanie z gleby w całość (wrywanie) lub w przypadku dużych powierzchni koszenie niecierpka. Koszenie przeprowadzić na etapie kwitnienia, przed zawiązaniem się torebek nasiennych. Skutki koszenia monitorować, w przypadku odbijania się roślin, zabieg powtórzyć. Biomasa od razu wywieźć z powierzchni operacyjnej w szczelnych workach na miejsce kompostowania bądź spalić.
	Sukcesywne usuwanie klonu jesionolistnego <i>Acer negundo</i> poprzez wrywanie siewek oraz podrostów. Równolegle pozostawienie pojawiających się odnowień rodzimych gatunków drzew (topól, wierzb, jesionów i wiązów, innych), które zajmą miejsce klonu i będą zdolne do konkurencji z gatunkiem obcym. W przypadku drzew zaleca się wycinanie i frezowanie pni; alternatywnie można pozostawione pnie okorować. Dopuszcza się również zakładanie na ścięte pnie drzew aplikatory z herbicydami oraz inne sprawdzone metody usuwania drzew.
	Sukcesywne robinii akacyjowej <i>Robinia pseudoacacia</i> poprzez wrywanie siewek oraz podrostów. Równolegle pozostawienie pojawiających się odnowień rodzimych gatunków drzew (topól, wierzb, jesionów i wiązów, innych), które zajmą miejsce robinii i będą zdolne do konkurencji z gatunkiem obcym. W przypadku drzew zaleca się wycinanie i frezowanie pni; alternatywnie można pozostawione pnie okorować. Dopuszcza się również zakładanie na ścięte pnie drzew aplikatory z herbicydami oraz inne sprawdzone metody usuwania drzew.
	Sukcesywne usuwanie nawłoci późnej <i>Solidago gigantea</i> poprzez regularne koszenie minimum dwa razy do roku. W przypadku początkowych faz ekspansji skuteczne jest również wrywanie lub wykopywanie osobników nawłoci. Przy dużym zagęszczeniu nalotu dopuszcza się również użycia środków chemicznych na liście.
	Działania związane z monitoringiem stanu oraz monitoringiem realizacji celów
	Ocena stanu zachowania przedmiotu ochrony zgodnie z metodyką przyjętą do celów monitoringu i ocena realizacji założonych celów.

Zagrożenia, cele, działania ochronne – siedlisko *91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe)

Niżowy łęg jesionowo-olszowy *Fraxino-Alnetum* (Fot. A. Przemyski)

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
<p>*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i>, <i>Populetum albae</i>, <i>Alnion glutinoso-incanae</i>, olsy źródliskowe)</p>	<p>B02.04 Usuwanie martwych i umierających drzew B07 Inne rodzaje praktyk leśnych I01 Obce gatunki inwazyjne I02 Problematyczne gatunki rodzime J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska</p>	<p>X Brak zagrożeń i nacisków</p>	<p>B02.04 – zbyt małe zasoby martwej materii organicznej oraz grubowymiarowego martwego drewna stojącego i leżącego, a w konsekwencji deficyt roślin i zwierząt związanych z mikrobiotopami starych i martwych drzew, a także rozkładającego się drewna. B07 – obecność licznych drzew owocowych. I01 – obserwuje się występowanie gatunków inwazyjnych – klonu jesionolistnego <i>Acer negundo</i> i nawłoci późnej <i>Solidago gigantea</i>. Gatunki te mogą powodować wypieranie gatunków charakterystycznych dla siedliska i powodować jego zarastanie. I02 – z gatunków ekspansywnych stwierdzono jeżynę popielicę <i>Rubus caesius</i>. Obecność gatunków ekspansywnych może ograniczać występowanie innych gatunków w runie. J03.01 – mała powierzchnia płatu; niski udział gatunków charakterystycznych, zaburzony skład gatunkowy runa.</p>

Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
<p>*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i>, <i>Populetum albae</i>, <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>, olsy źródliskowe)</p>	U2	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Utrzymanie siedliska na powierzchni 22,57 ha. ➤ Poprawa stanu zachowania siedliska, podniesienie stanu zachowania siedliska z U2 na, co najmniej U1. ➤ Niedopuszczanie do rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych poprzez regularne wykonywanie zabiegów ochronnych (10 płatów). ➤ Pozostawienie większej ilości martwego drewna (całych pni drzew) – ilościowo przekraczające 10% zasobności drzewostanu i martwe drewno wielkowymiarowe >5 szt./ha (11 płatów). 	w perspektywie 10 lat.

Przedmiot ochrony	Działania ochronne
*91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe)	Działania związane z ochroną czynną
	Zachowanie siedliska przyrodniczego stanowiącego przedmiot ochrony. Zwiększenie udziału starych i zamierających drzew.
	Usuwanie obcych gatunków inwazyjnych. Zaleca się usuwanie nawłoci późnej <i>Solidago gigantea</i> poprzez regularne koszenie minimum dwa razy do roku. W przypadku początkowych faz ekspansji skuteczne jest również wrywanie lub wykopywanie osobników nawłoci. Przy dużym zagęszczeniu nalotu dopuszcza się również użycia środków chemicznych na liście.
	Sukcesywne usuwanie klonu jesionolistnego <i>Acer negundo</i> poprzez wrywanie siewek oraz podrostów. Równolegle pozostawienie pojawiających się odnowień rodzimych gatunków drzew (topól, wierzb, jesionów i wiązów, innych), które zajmą miejsce klonu i będą zdolne do konkurencji z gatunkiem obcym. W przypadku drzew zaleca się wycinanie i frezowanie pni; alternatywnie można pozostawione pnie okorować. Dopuszcza się również zakładanie na ścięte pnie drzew aplikatory z herbicydami oraz inne sprawdzone metody usuwania drzew.
	Sukcesywne usuwanie gatunku inwazyjnego niecierpka drobnokwiatowego <i>Impatiens parviflora</i> z runa zielnego. Usuwanie z gleby w całość (wrywanie) lub w przypadku dużych powierzchni koszenie niecierpka. Koszenie przeprowadzić na etapie kwitnienia, przed zawiązaniem się torebek nasiennych. Skutki koszenia monitorować, w przypadku odbijania się roślin, zabieg powtórzyć. Biomasa od razu wywieźć z powierzchni operacyjnej w szczelnych workach na miejsce kompostowania bądź spalić.
	Działania związane z monitoringiem stanu oraz monitoringiem realizacji celów
Ocena stanu zachowania przedmiotu ochrony zgodnie z metodyką przyjętą do celów monitoringu i ocena realizacji założonych celów.	

Zagrożenia, cele, działania ochronne – gatunek 1037 trzepla zielona *Ophiogomphus cecilia*

Czekarzewice II stanowisko 6 monitoringu trzepli zielonej *Ophiogomphus cecilia* (Fot. K. Werstak)

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1037 trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>	H01 Zanieczyszczenie wód powierzchniowych J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	J02.03 Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód ogólnie.	H01. Odpływy z oczyszczalni komunalnych w Ostrowcu Św. i Bałtowie. Rozproszone zanieczyszczenia związane z dopływem ścieków komunalnych oraz zanieczyszczeń związanych z działalnością przemysłu i rolnictwa J02.03 – zagrożenie stanowi zaburzenie stosunków wodnych i związana z tym regulacja cieków; J02.05 – zagrożenie związane ze zmianą reżimu hydrologicznego rzeki J03.01- zagrożenie dotyczy usuwania roślinności wodnej i nabrzeżnej. Następstwem tych działań jest ograniczenie dogodnych dla gatunku miejsc rozrodu.

Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
<p>1037 trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i></p>	<p>U1</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Utrzymanie liczebności populacji. ➤ Utrzymanie koryta rzeki w stanie naturalnym. ➤ Dbalność o właściwy stan czystości rzeki. 	<p>W perspektywie 10 lat.</p>

Przedmiot ochrony	Działania ochronne
1037 trzepla zielona <i>Ophiogomphus cecilia</i>	Działania związane z ochroną czynną
	Nie przewiduje się działań ochronnych związanych z ochroną czynną.
	Działania związane z monitoringiem stanu oraz monitoringiem realizacji celów
	Ocena stanu zachowania przedmiotu ochrony zgodnie z metodyką przyjętą do celów monitoringu i ocena realizacji założonych celów.

Zagrożenia, cele, działania ochronne – gatunek 1060 czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

Samiec czerwończyka nieparka *Lycaena dispar* stanowisko Lemierze
(Fot. K. Werstak)

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W KIELCACH

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1060 czerwończyk nieparek <i>Lycena dispar</i>	A03.01 Intensywne koszenie lub intensyfikacja A04.03 Zarzucenie pasterstwa, brak wypasu K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja)	B01 Zalesianie terenów otwartych J02.01 Zасыpywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie	A03.01, A04.03, K02.01 Najważniejszym zagrożeniem dla gatunku jest odchodzenie od tradycyjnej, ekstensywnej gospodarki łąkarskiej, powodujące uruchomienie procesu zarastania lub dominację gatunków ekspansywnych. B01 – istnieje zagrożenie związane ze zmianą sposobu gospodarowania siedlisk gatunku i zalesiania terenów otwartych. J02.01 – osuszanie terenów powoduje zmiany gatunkowe w siedlisku w tym, wypieranie roślin żywicielskich

Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
1060 czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	FV	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Utrzymanie dotychczasowego stanu liczebności populacji. ➤ Utrzymanie ekstensywnych form użytkowania łąk. ➤ Zapobieganie zarastaniu siedliska. 	W perspektywie 10 lat

Przedmiot ochrony	Działania ochronne
<p>1060 czerwonończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i> (Na stanowiskach ze współwystępowaniem modraszka telejusa zabiegi ochrony czynnej jak dla modraszka telejusa)</p>	Działania związane z ochroną czynną
	<p>Zachowanie siedliska gatunku stanowiącego przedmiot ochrony poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe.</p>
	<p>Koszenie raz na dwa lata, nie wcześniej niż w końcu sierpnia, z zebraniem i wywozem biomasy.</p>
	<p>Wypas - Dopuszcza się wypas bydła z obciążeniem max. 0,5 DJP/ha. Zabieg traktować jako uzupełnienie koszenia.</p>
	Działania związane z monitoringiem stanu oraz monitoringiem realizacji celów
	<p>Ocena stanu zachowania przedmiotu ochrony zgodnie z metodyką przyjętą do celów monitoringu i ocena realizacji założonych celów.</p>

Zagrożenia, cele, działania ochronne – gatunek 6177 modraszek telejus *Maculinea (Phengaris) teleius*

Modraszek telejus *Maculinea (Phangaris) teleius* - stanowisko Stare Stoki
(Fot. K. Werstak)

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
6177 modraszek telejus <i>Phengaris (Maculinea) teleius</i>	A03.01. Intensywne koszenie lub intensyfikacja, A03.03 Zaniechanie /brak koszenia A04.01 Wypas intensywny J02.01 Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie K02.01 Zmiany składu gatunkowego (sukcesja)	B01 Zalesianie terenów otwartych	A03.01, A04.01 – nieodpowiednio prowadzone zabiegi koszenia (zbyt duża częstotliwość prowadzonych prac , zbyt wczesny ich termin, niewłaściwa metoda) oraz intensywny wypas doprowadzają do karłowacenia roślin i przekształcenia siedlisk w ubogie murawy. Skutkuje to wycofywaniem się gatunków odpowiednich dla motyli. A03.03, K02.01 – porzucenie koszenia powoduje uruchomienie przemian sukcesyjnych B01 – istnieje zagrożenie związane ze zmianą sposobu gospodarowania siedlisk gatunku i zalesiania terenów otwartych. J02.01 - osuszanie terenów powoduje zmiany gatunkowe w siedlisku, i wypieranie gatunków roślin żywicielskich.

Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
6177 modraszek telejus <i>Phengaris (Maculinea) teleius</i>	U1	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wzrost liczebności gatunku. ➤ Przeciwdziałanie sukcesji (zarastaniu łąk przez gatunki drzew i krzewów oraz ekspansywnych bylin). ➤ Utrzymanie lub przywrócenie ekstensywnych form użytkowania łąki. ➤ Utrzymanie składu florystycznego charakterystycznego dla siedliska. 	W perspektywie 10 lat

Przedmiot ochrony	Działania ochronne
6177 modraszek telejus <i>Phengaris (Maculinea) teleiuis</i>	Działania związane z ochroną czynną
	Zachowanie siedliska gatunku stanowiącego przedmiot ochrony poprzez ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe.
	Koszenie - Ekstensywne użytkowanie kośne lub kośno-pastwiskowe bez nawożenia. Pokos metodami nieinwazyjnymi dla wierzchniej pokrywy glebowej, na wysokości 10-15 cm. Koszenie powinno odbywać się mozaikowo i rotacyjnie 1/3 powierzchni w odstępach 3-letnich. Pozostawić liniowe fragmenty wzdłuż rowów, w celu zachowania wysokiej roślinności odpowiedniej dla mrówek . W danym roku powierzchnia koszona nie powinna przekraczać 50% siedliska. Pozyskaną biomasę należy usunąć.
	Działania związane z monitoringiem stanu oraz monitoringiem realizacji celów
	Ocena stanu zachowania przedmiotu ochrony zgodnie z metodyką przyjętą do celów monitoringu i ocena realizacji założonych celów.

Zagrożenia, cele, działania ochronne – gatunek 1166 traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*

Rudka Bałtowska - stanowisko traszki grzebieniastej *Triturus cristatus*
(Fot. S. Hofman)

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1166 traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	D01.02 Drogi, autostrady J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska K03.04 Drapieżnictwo	K01.03 Wysychanie	D01.02 – znajdująca się w pobliżu droga asfaltowa może mieć negatywny wpływ na osobniki migrujące; J03.01 – zmianie mogą ulec wielkość zbiornika oraz stopień zarośnięcia lustra wody; K01.03 - wysychanie zbiornika może uniemożliwić rozwój jaj lub larw traszek; K03.04 – drapieżnictwo ze strony larw bezkręgowców wpływa niekorzystnie larwy traszek.

Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
<p>1166 traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i></p>	<p>U1</p>	<p>Poprawa warunków siedliskowych populacji traszki poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Zachowanie stałych zbiorników o odpowiedniej wielkości i liczbie. ➤ Utrzymywanie roślinności nabrzeżnej. ➤ Ograniczenie znacznego zacieniania zbiorników, w celu odpowiedniego zarośnięcia lustra wody. ➤ Zapobieganie wypłycaaniu stanowisk (odmulanie) 	<p>W perspektywie 10 lat</p>

Przedmiot ochrony	Działania ochronne
1166 traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	Działania związane z ochroną czynną
	Odmulanie około 30% danego zbiornika – za każdym razem na innej powierzchni. Wybrane ze zbiornika namuły wywieść lub rozplantować na przyległych działkach poza siedliskami przyrodniczymi. Po odmuleniu całości zbiornika dopuszcza się możliwość zmniejszenia częstotliwości niniejszego zabiegu.
	Prześwietlenie drzew i krzewów wzdłuż brzegów. W pasie do 10 m od brzegów utrzymywać zwarcie koron nie większe niż 50%.
	Ograniczenie zarastania. Ręczne usuwanie trzciny i innych wysokich roślin ziemnowodnych na około 50% powierzchni z wywiezieniem biomasy.
	Działania związane z monitoringiem stanu oraz monitoringiem realizacji celów
	Ocena stanu zachowania przedmiotu ochrony zgodnie z metodyką przyjętą do celów monitoringu i ocena realizacji założonych celów.

Zagrożenia, cele, działania ochronne – gatunek 1188 kumak nizinny *Bombina bombina*

Baltów – stanowisko kumaka nizinnego *Bombina orientalis*
(Fot. S. Hofman)

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1188 kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	D01.01 Ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe D01.02 Drogi, autostrady G01.02 Turystyka piesza E01.02 Nieciągła miejska zabudowa F02.03 Wędkarstwo J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska K03.04 Drapieżnictwo	A08 - Nawożenie /nawozy sztuczne F02.03 Wędkarstwo J03.01 Zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	A08 – negatywny wpływ na zbiorniki może mieć intensywna uprawa pól w bezpośrednim sąsiedztwie; D01.01, G01.02 – nieco wzmożony ruch ludzi związany z obecnością przy zbiorniku ruin zamku, może mieć negatywny wpływ na płazy w czasie rozrodu oraz na migrujące osobniki; D01.02 – znajdująca się w pobliżu droga asfaltowa może mieć negatywny wpływ na osobniki; E01.02 – znajdująca się w pobliżu zabudowa miejska wpływa niekorzystnie na miejsce rozrodu kumaków oraz na kumaki w trakcie migracji migrujące; F02.03 – wędkarstwo może skutkować niepokojeniem płazów w okresie godów; J03.01 – zmianie mogą podlegać udział szuwaru w powierzchni zbiornika; K03.04 – drapieżnictwo ze strony larw bezkręgowców wpływa niekorzystnie larwy kumaków, drapieżnictwo ze strony ryb wpływa negatywnie na larwy i osobniki dorosłe

Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
1188 kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	U1	<p>Poprawa warunków siedliskowych populacji kumaka poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Zapewnienie udziału szuwarów w powierzchni zbiorników na poziomie min. 25% i wysokości nieprzekraczającej 1 m. ➤ Utrzymanie poziomu zacienienia powierzchni zbiorników na poziomie ok. 50%; ➤ Zapobieganie wypłycaniu stanowisk (odmulanie). ➤ Ochrona miejsc rozrodu kumaków przed ingerencją człowieka i szkodliwym wpływem ruchu drogowego. 	W perspektywie 10 lat

Przedmiot ochrony	Działania ochronne
1188 kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	Działania związane z ochroną czynną
	Odmulanie około 30% danego zbiornika – za każdym razem na innej powierzchni. Wybrane ze zbiornika namuły wywieść lub rozplantować na przyległych działkach poza siedliskami przyrodniczymi. Po odmuleniu całości zbiornika dopuszcza się możliwość zmniejszenia częstotliwości niniejszego zabiegu.
	Prześwietlenie drzew i krzewów wzdłuż brzegów. W pasie do 10 m od brzegów utrzymywać zwarcie koron nie większe niż 50%.
	Ograniczenie zarastania. Ręczne usuwanie trzciny i innych wysokich roślin ziemnowodnych na około 50% powierzchni z wywiezieniem biomasy.
	Działania związane z monitoringiem stanu oraz monitoringiem realizacji celów
Ocena stanu zachowania przedmiotu ochrony zgodnie z metodyką przyjętą do celów monitoringu i ocena realizacji założonych celów.	

Zagrożenia, cele, działania ochronne – gatunek 1324 nocek duży

Myotis myotis

Widok na główny strych kościoła, gdzie znajdują się nietoperze
(Fot. J. Domański)

Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
	Istniejące	Potencjalne	
1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	E06.02 Odbudowa, remont budynków M01.01 Zmiana temperatury (np. wzrost temperatury i temperatur skrajnych)	A07 Stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych A08 Nawożenie /nawozy sztuczne B02.02 Wycinka lasu B04 Stosowanie biocydów, hormonów i substancji chemicznych (leśnictwo) B05 Stosowanie nawozów (leśnictwo) C03.03 Produkcja energii wiatrowej D01 Drogi, ścieżki i drogi kolejowe E06.01 Rozbiórka budynków i obiektów wybudowanych przez człowieka G05 Inna ingerencja i zakłócenia spowodowane przez działalność człowieka G05.07 Niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak H06.02 Zanieczyszczenie świetlne K02.01 zmiana składu gatunkowego (sukcesja) K03.04 Drapieżnictwo	A07 - może nastąpić zatrucie owadów, którymi odżywiają się nocki duże; A08 - może nastąpić zatrucie owadów, którymi odżywiają się nocki duże; B02.02 – może nastąpić wycinka lasu, potencjalnych miejsc żerowania nocka dużego; B04 – zagrożenie zanieczyszczenia bazy pokarmowej nocka dużego; B05 - zagrożenie zanieczyszczenia bazy pokarmowej nocka dużego; C03.03 - budowa elektrowni wiatrowych może zwiększyć śmiertelność nietoperzy podczas przelotów na żerowiska; D01– drogi i trasy kolejowe mogą zwiększać śmiertelność nietoperzy podczas przelotów na żerowiska; E06.01 – potencjalna możliwość rozbiórki budynku mieszkalnego, gdzie znajduje się kolonia rozrodcza (prawdopodobieństwo bardzo niewielkie); E06.02 – należy zadbać, aby wszystkie remonty i prace prowadzone były w sposób nieszkodliwy dla nietoperzy, realizacja prac odbywała się w odpowiednim terminie gdyż wykonywanie prac w okresie użytkowania schronienia przez nietoperze może powodować ich płoszenie, niepokojenie. G05 - nadmierna penetracja strychy lub użytkowanie przez mieszkańców w czasie istnienia kolonii rozrodczej (maj – sierpień); G05.07 - nie uzgodnione kontrole nietoperzy prowadzą do nadmiernego niepokojenia nietoperzy w kolonii rozrodczej; H06.02 - instalacja latarni oświetlających wyloty nietoperzy z kolonii rozrodczej; K02.01 – zmiana składu gatunkowego owadów stanowiących bazę pokarmową nocka dużego. K03.04 - mimo braku danych nie można wykluczyć presji drapieżników – ssaków (np. kuna) lub ptaków (np. sowy) na nietoperze w kolonii (bardzo mała szansa – są jedynie dwa potencjalne otwory – kłapa zamykana w strychu i wieżyczka do której dostęp jest po blaszanym dachu); M01.01 – wysokie temperatury powietrza mogą spowodować, iż strych przestanie być odpowiednim miejscem dla nietoperzy.

Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	U2	➤ utrzymanie funkcjonalności otworów wlotowych do kolonii rozrodczej i tras przelotu na żerowiska	W perspektywie 10 lat

Przedmiot ochrony	Działania ochronne
1324 nocek duży <i>Myotis myotis</i>	Działania związane z ochroną czynną
	Modyfikacja oświetlenia bryły kościoła. Oświetlenie nie powinno obejmować miejsc z otworami wlotowymi oraz tras przelotu na żerowiska.
	Budynek kościoła jest drewniany i zabytkowy (mimo że był wykonany remont dachu i zostało wydzielone miejsce dla nietoperzy), należy zadbać aby wszystkie remonty i prace prowadzone były w sposób nieszkodzący nietoperzom
	Działania związane z monitoringiem stanu oraz monitoringiem realizacji celów
	Ocena stanu zachowania przedmiotu ochrony zgodnie z metodyką przyjętą do celów monitoringu i ocena realizacji założonych celów.

Dalsze prace:

- Przygotowanie projektu zarządzenia ustanawiającego PZO
- Udział społeczeństwa
- Podpisanie zarządzenia

Kontakt:

Koordynator planu:

Monika Kurpios - 41 343 53 56

Planista regionalny:

Diana Bartkiewicz – 041 230 20 35

Asystent planisty regionalnego:

Anita Krywko – 041 230 20 35

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

